

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 454/2024-57

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 2/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 3/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 4/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 5/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 6/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 7/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 8/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 9/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 10/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 11/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 12/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 13/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 14/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 15/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 16/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 17/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 18/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 19/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 20/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 21/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 22/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 23/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 24/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 25/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 26/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 27/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 28/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 29/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 30/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 31/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 32/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 33/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 34/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 35/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 36/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

██████████, ██████████, ██████████, ██████████, 94/ ██████████, ██████████
██████████, ██████████, 95/ ██████████, ██████████, ██████████
██████████, 96/ ██████████, ██████████, ██████████, ██████████, 97/ ██████████
██████████, ██████████, ██████████, ██████████, 98/ ██████████, ██████████
██████████, ██████████, ██████████, 99/ ██████████, ██████████
██████████, ██████████, a 100/ BENC, s.r.o., Jesenná 8, Prešov, zastúpených JUDr.
Michalom Fecil'akom, advokátom, Jesenná 8, Prešov, proti uzneseniu Okresného súdu Prešov č. k.
13/C/141/2005-3143 z 18. marca 2024 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Prešov č. k. 13C/141/2005-3143 z 18. marca 2024 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Prešov č. k. 13C/141/2005-3143 z 18. marca 2024 **z r u š u j e a v e c m u v r a c i a** na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Prešov **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trov konania **856,75 eur** a tieto zaplatiť ich právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 17. júna 2024 domáhajú vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, právnu pomoc v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením okresného súdu o výške náhrady trov konania.

II.

2. Okresný súd právoplatne zamietol žalobu mesta proti sťažovateľom, členom pozemkového spoločenstva, o určenie vlastníckeho práva k ich spoločným pozemkom, s tým, že žiadna zo strán nemá nárok na náhradu trov konania. Na odvolanie sťažovateľov krajský súd rozhodnutie o náhrade trov konania zmenil tak, že sťažovateľom 1 až 99 a intervenientovi na ich strane (sťažovateľ 100) sa proti žalujúcemu mestu priznáva náhrada trov konania s tým, že (i) základná sadzba tarifnej odmeny k nezidentifikovanej ploche pozemkov bude jedna trinástina výpočtového základu, (ii) základná sadzba tarifnej odmeny k trom trvalým trávnatým porastom spolu s výmerou 870 m² sa určí z ich tarifnej hodnoty, (iii) pri každom sťažovateľovi sa bude vychádzať len z hodnoty jeho podielu a (iv) odmena sa zníži s ohľadom na zastúpenie viacerých skupín sťažovateľov rôznymi advokátmi.

3. O výške náhrady trov konania následne rozhodol vyšší súdny úradník okresného súdu uznesením zo septembra 2023 tak, že každému zo sťažovateľov 1 až 100 osobitnými výrokmi priznal náhradu trov v rôznych čiastkach (odhadom približne priemerne po 500 eur sťažovateľom 1 až 99 a sťažovateľovi 100 3 651,96 eur). Tarifnú hodnotu trvalých trávnatých porastov určil podľa ich ceny k roku 2008, kedy začal spor. K tomu boli zabezpečené dva znalecké posudky. Prvý, ktorý v roku 2013 predložili sťažovatelia a podľa ktorého cena za m² pozemku je 55,52 eur. Druhý, ktorý v roku 2022 na výzvu súdu predložilo žalované mesto a podľa ktorého cena za m² pozemku je 29,56 eur. Okresný súd použil druhý znalecký posudok, čo odôvodnil tým, že na rozdiel od prvého sa nevzťahoval na pozemok s výmerou 422 196 m², ale presne na tri pozemky s výmerou 870 m². Tarifnú hodnotu tak určil na 25 717,20 eur, ktorú následne použil ako základnú sadzbu tarifnej hodnoty pri sťažovateľovi 100, no pri ostatných sťažovateľoch ju určil tak, že túto čiastku vydělil výškou ich podielu. Základná sadzba tarifnej hodnoty týchto sťažovateľov sa pohybovala v čiastke pár desiatok eur

4. Proti tomuto uzneseniu podali sťažovatelia a žalujúce mesto sťažnosť, o ktorej rozhodol sudca okresného súdu ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením tak, že uznesenie vyššieho súdneho úradníka vo všetkých jeho výrokoch zmenil a pri jednotlivých sťažovateľoch (žalovaných) náhradu trov právneho zastúpenia zvýšil pri každom o pár desiatok eur a pri sťažovateľovi (intervenientovi) z 3 651,96 eur na 5 772,06 eur, a to v dôsledku toho, že jednotlivým sťažovateľom čiastočne vyhovel v ich argumentácii vo vzťahu k dôvodnosti a účelnosti viacerých úkonov právnej služby.

5. V sťažnosti sťažovatelia namietli postup súdu, ktorý s odstupom takmer deviatich rokov od skončenia dokazovania od žalobcu obstaral znalecký posudok, s ktorým sa mohli oboznámiť až po doručení uznesenia vyššieho súdneho úradníka. V tom videli porušenie princípu kontradiktórnosti, keďže pozemky boli ohodnotené už posudkom z roku 2013, ktorým bola ohodnotená celá pozemkovoknižná parcela. K tejto námietke okresný súd uviedol, že koncentrácia konania sa uplatní len pri dokazovaní vo veci samej a pri rozhodovaní o výške náhrady trov konania si súd môže zabezpečiť znalecký posudok, čo vyplýva z § 264 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý stanovuje určitú mieru autonómie súdu pri určovaní hodnoty predmetu sporu na určenie tarifnej hodnoty aj po skončení dokazovania vo veci samej. Nebolo tak chybou, keď si vyšší súdny úradník vyžiadal od žalobcu podklad na určenie hodnoty predmetu sporu, ku ktorému sa mohli sťažovatelia vyjadriť v sťažnosti. Sudca okresného súdu sa následne stotožnil s dôvodmi, pre ktoré vyšší súdny úradník vychádzal z druhého znaleckého posudku z roku 2022, a nie zo znaleckého posudku z roku 2013. Sudca okresného súdu znaleckého posudku z roku 2013 vytkol, že pri odhade hodnoty pozemkov vychádzal bez bližšieho zdôvodnenia z toho, že ide o pozemky s výrazne vyšším zvýšeným záujmom o kúpu, hoci pri zidentifikovanej ploche ide o pozemok pri krajnici a na miestnej komunikácii.

III.

6. Sťažovatelia namietajú, že okresný súd určil základnú sadzbu tarifnej hodnoty podľa druhého znaleckého posudku, ktorý predložil žalobca na osobitnú výzvu okresného súdu s odstupom ôsmich rokov od skončenia dokazovania. V tejto výzve okresného súdu bol žalobca vyzvaný, aby uviedol, či súhlasí s hodnotou nehnuteľností, ktorá bola určená do skončenia dokazovania prvým znaleckým posudkom. Sťažovatelia namietajú, že sa o tomto druhom, pre nich nevýhodnom znaleckom posudku dozvedeli až z uznesenia vyššieho súdneho úradníka o výške náhrady trov konania. Okrem

toho sťažovateľa namietajú, že okresný súd nepostupoval správne, ak im nepriznal odmenu za úkony právnej služby: prevzatie a príprava právneho zastúpenia v dovolacom konaní a porady s advokátom, ktorí ich raz ročne informoval o stave konania počas nečinnosti súdu.

7. Okresný súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že podkladom rozhodnutia boli oba znalecké posudky a sťažovateľa využili priestor vyjadriť sa k druhému posudku v sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka, v ktorej nespochybnili vecnú správnosť rozhodnutia v prihliadnutí na druhý posudok. K námietkam o nepriznaní odmeny za prípravu a prevzatie právneho zastúpenia v dovolacom konaní okresný súd uviedol, že tento argument sa týka len niektorých sťažovateľov, a ďalej odkázal na odôvodnenie svojho uznesenia. Pokiaľ ide o nepriznanie niektorých odmien právneho zastúpenia za porady sťažovateľov s ich advokátmi, okresný súd uviedol, že k týmto poradám došlo až po skončení konania vo veci samej počas rozhodovania o výške náhrady trov.

8. Žalobca v konaní o ústavnej sťažnosti ako zúčastnená osoba uviedol, že nedoručením neskoršieho znaleckého posudku sťažovateľom nemohlo dôjsť k zásahu do ich práv, pretože tento znalecký posudok neslúžil ako dôkaz vo veci samej. Poukázal na to, že okresný súd dostatočne vysvetlil, prečo pri určení výšky tarifnej hodnoty vychádzal z neskoršieho posudku. Uviedol, že prostriedky procesnej obrany a útoku nie je možné použiť po skončení dokazovania. K nepriznaniu náhrady trov konania za prípravu a prevzatie právneho zastúpenia v dovolacom konaní zdôraznil, že sťažovateľa pokračovali v dovolacom konaní s rovnakým advokátom, čo vylučuje, aby sa advokát musel nanovo oboznámiť s vecou. Pokiaľ ide o nepriznanie odmeny za niektoré porady, žalobca uviedol, že tieto porady mali len informatívny charakter.

IV.

9. Zrušiť rozhodnutie o trovách konania možno len výnimočne pri zistení extrémneho zásahu do základného práva (II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011). I pri preskúmaní rozhodnutí o náhrade trov konania v civilnom spore možno vychádzať z toho, že protiústavné sú také rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07).

10. Pokiaľ ide o námietky sťažovateľov týkajúce sa nepriznania náhrady trov konania za prevzatie a prípravu právneho zastúpenia v dovolacom konaní, je potrebné poukázať na to, že sťažovateľa sú členmi pozemkového spoločenstva s podielom na spoločnej nehnuteľnosti. Skutkové a právne okolnosti sporu sa tak zmenou v osobách sťažovateľov nemenili. Účelom úkonu právnej služby prípravy a prevzatia právneho zastúpenia je umožniť advokátovi prvýkrát oboznámiť sa s vecou klienta. Keďže advokát kontinuálne pokračoval v právnom zastúpení, nevyhnutne musel poznať všetky skutkové a právne skutočnosti relevantné pre dovolacie konanie. Mylný tak nie je právny názor okresného súdu, podľa ktorého strana konania nemá nárok na náhradu trov právneho zastúpenia za úkon právnej služby – prevzatie a prípravu zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, ak advokát zastupoval stranu dovolacieho konania už v predchádzajúcom konaní.

11. Pojem účelnosť trov konania v zmysle § 251 CSP je možné stotožniť nevyhnutnosťou alebo právnou možnosťou vynaloženia trov (IV. ÚS 83/2018). Pritom musí existovať súvislosť s uplatňovaním alebo bránením práva. Porady s klientom, ktorých účelom bolo informovanie klientov o stave konania, nespĺňajú podmienku účelnosti, pretože na ne nenadväzoval žiaden úkon procesnej obrany alebo útoku. Plnenie si bežných informačných povinností advokáta voči klientovi v zmysle osobitných predpisov nemožno stotožňovať s pojmom trov konania podľa § 251 CSP. V súlade s § 255 CSP neúspešná strana konania musí znášať povinnosť náhrady trov konania, ktoré boli účelne vynaložené v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva. Do takto vymedzeného rozsahu tak nespádajú úkony advokáta pri informovaní klientov o stave konania.

12. Podstatou kontradiktórnosti a s ňou súvisiacej rovnosti zbraní je, aby účastníci konania mali reálnu možnosť využiť svoje procesné práva predložiť argumenty a reagovať na protiargumenty protistrany. To platí osobitne v sporových konaniach (IV. ÚS 147/04, IV. ÚS 42/09). Súčasťou ústavných práv na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie je aj možnosť ovplyvniť výsledok súdneho konania svojimi vlastnými tvrdeniami o skutočnostiach, ktoré sú pre konečné rozhodnutie sporu určujúce. Za zásah do tohto práva možno považovať aj nemožnosť vyjadriť sa ku skutkovej otázke, ktorá bola rozhodná pre procesné, hoc aj akcesorické závery o výške náhrady trov konania (III. ÚS 363/2023).

13. Okresný súd považoval druhý znalecký posudok za vhodnejší pre stanovenie konečnej hodnoty sporu. Je tak zrejmé, že závery znalca obsiahnuté v tomto znaleckom posudku mali podstatný vplyv na rozhodovanie okresného súdu už v štádiu rozhodovania vyššieho súdneho úradníka. Nesprávna je preto úvaha súdu, v zmysle ktorej sťažnosť sťažovateľov proti napadnutému uzneseniu predstavovala dostatočný procesný priestor, v ktorom mohli sťažovatelia dodatočne uplatniť svoje výhrady voči neskoršiemu znaleckému posudku, o ktorého obsahu a existencii nemali vedomosť do doručenia uznesenia vyššieho súdneho úradníka o výške náhrady trov konania a ktorý bol súdom zabezpečený bez akékoľvek predchádzajúceho návrhu ktorejkoľvek zo strán konania, hoci spor už bol niekoľko rokov právoplatne rozhodnutý a ešte v roku 2013 bol predložený prvý, dovtedy nenamietaný znalecký posudok.

14. Už postup okresného súdu, ktorý iniciatívne, bez návrhu ktorejkoľvek zo strán zabezpečil od žalobcu ako procesne neúspešnej strany ďalší znalecký posudok, hoci pozemky už boli skôr ohodnotené, nemá žiadnu oporu v procesných predpisoch. Ak už okresný súd pristúpil k zabezpečovaniu dôkazu bez návrhu, nemožno ospravedlniť ani jeho ďalší postup, ktorý spočíval v tom, že uznesením vyššieho súdneho úradníka rozhodol o výške náhrady trov konania, pričom vychádzal z hodnoty pozemkov podľa odhadu obsiahnutého v znaleckom posudku zabezpečenom procesne neúspešnou stranou. Ak už okresný súd pristúpil k celkom neštandardnému postupu dodatočného zisťovania hodnoty pozemkov, mal obom stranám už pred rozhodnutím vyššieho súdneho úradníka zabezpečiť rovnaký procesný priestor na predloženie ďalších dôkazov na zistenie procesne rozhodnej skutočnosti spočívajúcej v ohodnotení sporných pozemkov. Práve tento postup okresného súdu viedol k porušeniu ústavných práv sťažovateľov na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie. Pritom ho nebolo možné vyplniť v priestore sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka. Preto bolo ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v časti vyhovenej s tým, že uznesenie okresného súdu sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie.

15. Nebol dôvod vyhovieť ústavnej sťažnosti z dôvodu porušenia ústavných práv podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 47 ods. 2 ústavy. To, že okresný súd znova rozhodne o výške náhrady trov konania, vytvára dostatočný priestor na to, aby boli realizované hmotné práva sťažovateľov podľa čl. 20 ods. 1 ústavy. Nedôvodná je námietka sťažovateľov o porušení ich práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy. Rozhodnutím o výške náhrady trov konania nebolo sťažovateľom upreté ich právo na zastúpenie advokátom v súdnom spore. Práve naopak, sťažovatelia boli počas súdneho konania zastúpení advokátmi, prostredníctvom ktorých vykonávali jednotlivé procesné úkony.

V.

16. Zistené porušenie ústavných práv sťažovateľov odôvodňuje, aby im okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov úplne nahradil trovy konania, ktoré im vznikli zastúpením advokátom. Ich výška bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), čo za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti 2 x 343,25 eur) s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 13,73 eur) predstavuje 713,96 eur, k čomu treba pripočítať daň z pridanej hodnoty, pretože advokát sťažovateľov je platiteľom dane z pridanej hodnoty.

17. Podanie ústavnej sťažnosti zo strany sťažovateľov bolo spojené so zhodnou argumentáciou. Sťažovateľom poskytnuté právne služby nevyžadovali osobitný prístup. Preto nebol dôvod zvýšiť základnú sadzbu tarifnej odmeny podľa § 13 ods. 2 vyhlášky, keďže niet rozdielu v tom, či bola právna služba poskytnutá jednému alebo stovke sťažovateľov. To platí osobitne v konaní o ústavnej sťažnosti, ktorej nebolo v celom rozsahu vyhovené a v ktorom možno náhradu trov konania priznať len v odôvodnených prípadoch. Okrem toho nebol dôvod sťažovateľov priznať náhradu trov konania za ďalšie vyjadrenie, z ktorého nevyplynuli ďalšie skutočnosti podstatné pre rozhodnutie o ústavnej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. novembra 2024

Robert Šorl
predseda senátu